

Wacław Siwak

Wniebowzięta Matka : Orędowniczka królująca w chwale Syna : (z mariologii Jana Pawła II)

Salvatoris Mater 2/4, 147-160

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przypadająca w tym roku 50. rocznica ogłoszenia dogmatu o wniebowzięciu Najświętszej Maryi Panny obliguje do podejmowania studiów nad treścią tej ważnej prawdy maryjnej. Bardzo pożyteczne w tym względzie może się okazać pochylenie się w teologicznej refleksji nad nauczaniem obecnego Papieża – Jana Pawła II¹.

Tytuł niniejszego opracowania nakreśla jakby oś prezentacji maryjnej myśli Ojca Świętego, dotyczącej prawdy o wniebowzięciu Maryi. Człon pierwszy („Wniebowzięta Matka”) podkreśla powiązanie wniebowzięcia z Bożym macierzyństwem Maryi. Natomiast człon drugi („Orędowniczka królująca w chwale Syna”) eksponuje powiązanie Jej chwalebego stanu z wypełnianiem macierzyńskich zadań wobec ludzi.

1. Wniebowzięta Matka

Sobór Watykański II zwrócił uwagę na Boże macierzyństwo Maryi jako źródło Jej przywilejów². Podobnie dla Jana Pawła II, Boże macierzyństwo Maryi stanowi fundament Jej przywilejów, w tym wniebowzięcia, które z czasem zostały przez Kościół zdogmatyzowane³.

Ks. Wacław Siwak

Wniebowzięta Matka – Orędowniczka królująca w chwale Syna (z mariologii Jana Pawła II)

SALVATORIS MATER
2(2000) nr 4, 147-160

1.1. Wniebowzięcie Maryi jako prawda wiary

Punktem wyjścia w rozważaniach na temat wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny Papież czyni stwierdzenie, że prawda ta jest dogmatem wiary z uroczystego nauczania Kościoła, zdefiniowanym

¹ W niniejszym opracowaniu zastosowano następujące skróty publikacji zawierających nauczanie Jana Pawła II: APP I - *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, Watykan 1982; APP II - *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. 2, Watykan 1986; APP III - *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. 3, Watykan 1989; APP IV - *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. 4, Watykan 1992; APP V - *Anioł Pański z papieżem Janem Pawłem II*, t. 5, Watykan 1995; NP III, 2 - *Nauczanie Papieskie*, 1980 (lipiec - grudzień), t. III, 2: Poznań - Warszawa 1986; RM - *Encyklika Redemptoris Mater Ojca Świętego Jana Pawła II o Błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu Pielgrzymującego Kościoła*, Watykan 1987.

² LG 52-53, 56.

³ JAN PAWEŁ II, *Niech ten rok będzie rokiem pokoju* (1.01.1991), w: APP IV, 284.

przez Piusa XII bullą *Munificentissimus Deus* z 1 listopada 1950 r., a drugim ważnym potwierdzeniem tej prawdy jest tekst Konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium: Niepokalana Dziewica, zachowana od wszelkiej skazy winy pierworodnej, dopełniwszy biegu życia ziemskiego z ciałem i duszą wzięta została do chwały niebieskiej*⁴. Ojcowie zgromadzeni na Soborze chcieli potwierdzić, że Maryja dostąpiła chwały nieba wraz z duszą i ciałem, w odróżnieniu od pozostałych chrześcijan, którzy umierają w stanie łaski Bożej. Dogmat ten potwierdza prawdę, że mocą wyjątkowego przywileju ciało Maryi zostało uwielbione jeszcze przed powszechnym zmartwychwstaniem, kiedy wszyscy ludzie dostąpią podobnego uwielbienia ciał⁵.

Pierwsze ślady wiary ludu chrześcijańskiego we wniebowzięcie Jan Paweł II znajduje w apokryficznych opowiadaniach z II-III w. zatytułowanych *Transitus Mariae*. Z czasem przekonanie o wniebowzięciu jako zakończeniu przez Maryję ziemskiego życia stało się powszechne. Wyrazem tego było ustanowienie na Wschodzie świąt Zaśnięcia i Wniebowzięcia. Ze Wschodu wiara ta przeniknęła na Zachód, gdzie od XIV wieku była już powszechna. W maju 1946 r. encyklika Piusa XII *Virginis Mariae* zapoczątkowała dyskusję na temat możliwości ogłoszenia wniebowzięcia Maryi jako dogmatu wiary. Biskupi niemal jednogłośnie poparli propozycję ogłoszenia nowej definicji (jedynie 6 z 1181 wyrażało pewne wątpliwości). Na tej podstawie papież Pius XII bullą *Munificentissimus Deus* stwierdził: *Powszechna jednomysłność wyrażona w zwyczajnym nauczaniu Kościoła dostarcza pewnego i rzetelnego dowodu dla wykazania, iż wzięcie ciała Najświętszej Maryi Dziewicy do nieba [...] jest prawdą objawioną przez Boga, musi zatem zostać na stałe i z wiarą przyjęta przez wszystkie dzieci Kościoła*⁶.

Jan Paweł II, za bullą *Munificentissimus Deus*, podstawę skryptystyczną wniebowzięcia Maryi dostrzega w nowotestamentowym ukazywaniu doskonałego zjednoczenia dziejów Maryi z dziejami Jezusa. Jedność ta przejawiająca się w czasie ziemskiego życia domaga się kontynuacji po śmierci. Również opisany w *Protoewangelii* udział niewiasty w walce przeciw wężowi ukazuje wniebowzięcie jako konsekwencję zjednoczenia Maryi z odkupieńczym dziełem Chrystusa⁷.

⁴ LG 59.

⁵ JAN PAWEŁ II, *Wniebowzięcie Maryi prawdą wiary* (2.07.1997), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 16(1997) nr 10, 39.

⁶ PIUS XII, *Munificentissimus Deus*, AAS 42(1950) 757; zob. JAN PAWEŁ II, *Znak nadziei i pociechy* (15.08.1987), w: APP III, 237; TENZE, *Wniebowzięcie Maryi prawdą wiary...*, 39.

⁷ TENZE, *Wniebowzięcie Maryi prawdą wiary...*, 40.

Ojciec Święty zauważa, iż orzeczenie dogmatyczne nie zajmuje stanowiska co do śmierci Maryi jako prawdy wiary. Niektórzy teologowie stali na stanowisku, że Maryja nie zaznała śmierci, ale przeszła z ziemskiego życia do chwały nieba. Jan Paweł II, idąc za powszechną tradycją, jednoznacznie opowiada się za śmiercią Maryi, przytaczając kilka racji przemawiających za tym, przede wszystkim fakt śmierci Chrystusa: *skoro umarł Chrystusa, trudno byłoby zaprzeczać śmierci Jego Matki. [...] Matka nie jest większa od Syna, który przyjął śmierć*⁸. Tak prawdę tę rozumieli Ojcowie Kościoła, np. św. Modest z Jerozolimy (†634 r.)⁹ czy św. Jan Damasceniński (†704 r.)¹⁰. Drugą racją jest uczestniczenie Maryi w dziele odkupieńczym i zjednoczenie ze zbawczą ofiarą Syna: dla odkupienia ludzkości Maryja winna uczestniczyć w cierpieniu i śmierci. Trzecią racją jest uczestnictwo w owocach zmartwychwstania Chrystusa: *Aby uczestniczyć w Chrystusowym zmartwychwstaniu, Maryja musiała przede wszystkim podzielić Jego śmierć*¹¹. Zdaniem Papieża śmierć Maryi nie stoi w sprzeczności z dogmatem o niepokalanym poczęciu. Zachowanie od grzechu pierwородnego nie oznacza daru cielesnej nieśmiertelności¹².

⁸ TENŻE, *Zaśnięcie Matki Boskiej* (25.06.1997), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 16(1997) nr 8-9, 47.

⁹ Wypowiadając się obszernie na temat zaśnięcia NMP, ukazuje cudowną interwencję Chrystusa, który Maryję wskrzesił z grobu. MODEST Z JEROZOLIMY, *Encomium in dormitionem Sanctissimae Dominae Nostrae Deiparae semperque Virginis Mariae*, nn. 7 i 14: PG 86 bis, 3293; 3311.

¹⁰ *Jakże to Ta, która podczas porodu wzniosła się ponad wszelkie granice natury, teraz poddaje się jej prawom i Jej niepokalane ciało zostaje poddane śmierci?* [Odpowiada] *Trzeba było, aby śmiertelna część została złożona, by oblec się w nieśmiertelność, bo również Pan natury nie odrzucił doświadczenia śmierci. Umiera On bowiem według ciała i poprzez śmierć niszczy śmierć, zepsucie ogarnia niezniszczalnością, a umieranie czyni źródłem zmartwychwstania.* JAN DAMASCENSKI, *Panegiryk o zaśnięciu Matki Boskiej*, 10: Sch 80, 107.

¹¹ JAN PAWEŁ II, *Zaśnięcie Matki Boskiej...*, 47.

¹² TAMŻE. Jednak w papieskim nauczaniu można znaleźć teksty, które sugerują przyjęcie tezy, że Maryja nie umarła. Teza ta opiera się na następującej argumentacji: 1. Maryja była Niepokalanie Poczęta, czyli zachowana od grzechu pierwородnego; 2. następstwem grzechu pierwородnego jest śmierć; a zatem Maryja będąc wolną od grzechu pierwородnego, była wolna od śmierci cielesnej. Taką argumentację można znaleźć w homilii na Wniebowzięcie z 1980 r.: *Ta, która w samym swoim ludzkim poczęciu była niepokalana - to jest wolna od grzechu, którego następstwem jest śmierć - czyż przez ten sam fakt nie powinna być wolna od śmierci, która jest następstwem grzechu? Owo «przyjście» Chrystusa, o którym mówi Apostoł w dzisiejszym drugim czytaniu, czyż nie powinno się było dokonać - w tym jednym przypadku - w sposób wyjątkowy, niejako «natychmiast», to jest w chwili zakończenia życia ziemskiego?* TENŻE, *Źródło nadziei na życie wieczne* (15.08.1980), w: NP III, 2, 220.

1.2. Boże macierzyństwo jako fundament wniebowzięcia

Jan Paweł II dostrzega wiele przyczyn, z powodu których Maryja została wzięta z duszą i ciałem do nieba: Jej wiarę¹³, udział w dziele odkupienia¹⁴, stopniowe upodabnianie się do Chrystusa¹⁵, całkowite wypełnienie swego serca Jezusem¹⁶. Jednak zasadniczej przyczyny i fundamentu wniebowzięcia Maryi upatruje w Jej Bożym macierzyństwie¹⁷. Papież określa wniebowzięcie Maryi jako ostateczne spełnienie życia i powołania Maryi jako Bogarodzicy¹⁸, ostateczny owoc Bożego macierzyństwa¹⁹, ukoronowanie życia i powołania

¹³ [Wniebowzięcie] *Jest «ukoronowaniem» wiary, jaką Ona, «pełna łaski», okazała w czasie zwiastowania i którą Elżbieta, Jej krewna, tak podkreśliła i uznała w czasie nawiedzenia.* TAMŻE, 219.

¹⁴ *Według niektórych Ojców Kościoła innym faktem uzasadniającym przywilej Wniebowzięcia jest udział Maryi w dziele odkupienia. Św. Jan Damasceński podkreśla zależność między Jej udziałem w męce a chwalebny przeznaczeniem: «Trzeba było, aby ta, która widziała swego Syna na krzyżu i której serce przeszły miecz boleści, [...] mogła kontemplować tegoż Syna zasiadającego po prawicy Ojca» (Homilia II in dormitionem B.V. Mariae, (PG 96, 741). W świetle tajemnicy paschalnej widać szczególnie wyraźnie, jak bardzo było stosowne, aby również Maryja - podobnie jak Syn - przeszła po śmierci do życia w chwale. TENZE, Wniebowzięcie Maryi w Tradycji Kościoła (9.07.1997), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 16(1997) nr 10, 40.*

¹⁵ *Wniebowzięcie jest eschatologiczną konkluzją owego stopniowego upodabniania się do Chrystusa, które na etapach historycznej drogi Maryi wyraziło się w bolesnych próbach, przez jakie przeszła Jej wiara, Jej nadzieja i miłość, w Jej zgodzie i gotowości wobec zbawczej woli Boga, w Jej wspaniałomyślności i odpowiedzialnej służbie odkupieńczemu dziełu Syna. TENZE, Szlachetna współpracownica Odkupiciela (14.08.1983), w: APP II, 223.*

¹⁶ *Maryja została wyniesiona na sam szczyt, jakim jest «oglądanie Boga». I nie tylko dlatego, że jako prawdziwa Matka dała Słowu Bożemu swoje ciało, ale przede wszystkim dlatego, że przechowuje Go zawsze w swoim Sercu, jak to przedstawia wspaniała ikona Znamienie. Znany hymn do Matki Bożej zwany akatystem nazywa Maryję «kompendium» prawd o Chrystusie. TENZE, Z nieba wstawia się za nami (15.08.1996), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 17(1996) nr 10, 30.*

¹⁷ *Ta, która poczęła w swym dziewiczym łonie i wydała na świat Syna Bożego - Słowo Przedwieczne, doznaje dziś doskonałego uwielbienia, co do duszy i ciała w łonie Trójcy Przenajświętszej. TENZE, Maryja w proach każdej rodziny (15.08.1980), w: APP I, 262; Boskie macierzyństwo, które uczyniło z ciała Maryi niepokalane mieszkanie Chrystusa, jest fundamentem Jej chwalebnego przeznaczenia. TENZE, Wniebowzięcie Maryi w Tradycji Kościoła..., 40.*

¹⁸ *TENZE, Jest z wami Maryja (15.08.1991), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 12(1991) nr 8, 27.*

¹⁹ *Dzisiaj - w tych samych słowach - daje wyraz uniesienia swej duszy wobec tajemnicy Wniebowzięcia, które staje się Jej udziałem jako ostateczny owoc Bożego Macierzyństwa z łaski Przenajświętszej Trójcy. TENZE, Pierwsza beatyfikowana córka waszej ziemi (15.08.1985), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 6(1985) nr 9, 20.*

Maryi jako Matki Bożej²⁰, potwierdzenie pełni łaski, jaką cieszyła się Maryja ze względu na Boże macierzyństwo²¹.

Rozpatrując sprawę bardziej szczegółowo, stwierdza, że ciało Maryi doznaje uwielbienia z tej racji, iż w nim zamieszkał Bóg. Między zwiastowaniem a wniebowzięciem istnieje ciągłość. W momencie zwiastowania zamieszkał w Niej Syn Boży. W momencie wniebowzięcia Ona zaczyna w sposób szczególny mieszkać w Bogu²². *Trzeba było, ażeby Ta, w której zamieszkał Syn Boży jako sprawca zwycięstwa nad grzechem i śmiercią - pierwsza też zamieszkała w Bogu, wyzwolona od grzechu i śmierci: od grzechu - przez Niepokalane Poczucie; od śmierci - przez Wniebowzięcie*²³. Papież przytacza świadectwo z V wieku przypisywane Pseudo-Melitonowi, który w apokryficznym opowiadaniu przedstawia Chrystusa pytającego Piotra wraz z apostołami o dalsze losy swojej Matki. Jezus otrzymuje odpowiedź: *Panie, wybrałeś sobie tę służebnicę, aby stała się Twoim niepokalanym mieszkaniem. [...] Wydaje się zatem słuszne nam, Twoim sługom, abys Ty, który zwyciężywszy śmierć królujesz w chwale, wskrzesił ciało Twojej matki i zaprowadził ją, pełną radości do nieba (De transitu V. Mariae, 16, PG 5, 1238)*²⁴.

Jan Paweł II dostrzega również motywy wniebowzięcia w miłości, jaką żywi Jezus do Maryi jako swojej Matki. Miłość ta wymagała zjednoczenia się w niebie Syna z Matką. Bardzo znaczącym jest w tym miejscu poetyckie świadectwo św. Germana: *Tak jak dziecko szuka i pragnie obecności swej matki i tak jak matce podoba się przebywać razem z synem, tak też trzeba było, abys i ty, której macierzyńska miłość do Syna i Boga nie pozwala o sobie wątpić, powróciła do Niego. A czyż nie trzeba było, aby tenże Bóg, który darzył cię prawdziwie synowską miłością, wziął cię do siebie? (Hom. in Dormitio-nem, PG 98, 347)*²⁵.

²⁰ Tak więc Wniebowzięcie jest jednocześnie «ukoronowaniem» całego życia Maryi, Jej jedyne powołania, wśród wszystkich członków ludzkości, jako Matki Bożej. Jest «ukoronowaniem» wiary, jaką Ona, «pełna łaski», okazała w czasie zwiastowania i którą Elżbieta, Jej krewna, tak podkreśliła i uznała w czasie nawiedzenia. TENZE, Źródło nadziei na życie wieczne..., 219.

²¹ Te słowa wiążą się bezpośrednio z tajemnicą Wcielenia. Wypowiadając je, myślimy o Bożym macierzyństwie Dziewicy z Nazaretu: jest «łaski pełna» z racji Bożego macierzyństwa. Dzisiaj wypowiadamy słowa «łaski pełna», myśląc o Wniebowzięciu Maryi. Pełnia łaski, jaką cieszyła się Maryja od pierwszej chwili swego poczęcia ze względu na zasługi Chrystusa, potwierdza się we Wniebowzięciu. TENZE, Łaski pełna (15.08.1982), w: APP II, 111.

²² TENZE, Uroczystość Wniebowzięcia - wielkie święto wiary (15.08.1982), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 3(1982) nr 7-8, 18.

²³ TAMŻE, 18.

²⁴ TENZE, Wniebowzięcie Maryi w Tradycji Kościoła..., 40.

²⁵ TAMŻE.

Inny motyw wniebowzięcia Maryi stanowi synowska cześć Jezusa dla Niej jako Jego Matki. Bardzo wymowne są w tym kontekście słowa wypowiedziane w czasie jednego z przemówień na Anioł Pański: *W chwale Dziewicy Wniebowziętej i pierwszej z odkupionych kontemplujemy między innymi prawdziwe uwznioślenie więzów krwi oraz uczuć rodzinnych. Chrystus bowiem uwielbił Maryję nie tylko jako Niepokalaną i arkę Bożej obecności, lecz także, by oddać Jej synowską cześć jako Matce*²⁶.

Wniebowzięcie jest szczególnym darem Zmartwychwstałego dla swojej Matki. *Trzeba było, ażeby Ta, która była Matką Zmartwychwstałego, pierwsza z ludzi uczestniczyła w pełni mocy Jego Zmartwychwstania*²⁷. Potwierdzeniem powyższej tezy jest dla Jana Pawła II fragment liturgii słowa z uroczystości Wniebowzięcia: *„Chrystus zmartwychwstał jako pierwszy spośród tych, co pomarli. Ponieważ przez człowieka przyszła śmierć, przez człowieka też dokona się zmartwychwstanie. I jak w Adamie wszyscy umierają, tak też w Chrystusie wszyscy będą ożywieni, lecz każdy według własnej kolejności. Chrystus jako pierwszy, potem ci, co należą do Chrystusa”* (1 Kor 15, 20-23). Jeżeli przyczynę „ożywienia” stanowi przynależność do Chrystusa, to Ona przynależy do Chrystusa w sposób najpełniejszy jako Matka. Stąd też jest rzeczą słuszną i zrozumiałą, aby tego uczestnictwa w zwycięstwie nad śmiercią doznała jako pierwsza właśnie Ona²⁸.

Wiele wypowiedzi papieskich wskazuje na niepokalane poczęcie jako przyczynę wniebowzięcia²⁹. Jednak motyw ten można rów-

²⁶ TENZE, *Tajemnice chwalebne różańca* (06.11.1983), w: APP II, 253.

²⁷ TENZE, *Uroczystość Wniebowzięcia - wielkie święto wiary...*, 18.

²⁸ TENZE, *Źródło nadziei na życie wieczne...*, 220.

²⁹ *Tam gdzie jest pełnia łaski, jest także pełnia zbawienia: stąd w Maryi spotykają się łaska i chwala. A skoro łaska i wiara były w Niej nadzwyczajne, doznała Ona także szczególnego uwielbienia.* TENZE, *Matka Zbawiciela. List Papieża do uczestników sympozjum teologicznego poświęconego encyklice „Redemptoris Mater”*, „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 9(1988) nr 5, 6; *W dniu dzisiejszym Kościół skupia swą uwagę na misterium chwalebego Wniebowzięcia Tej, która dzięki zasługom swego Boskiego Syna, została zachowana od wszelkich skutków grzechu pierworodnego; Tej, która poczęta bez zmayı, duszą i ciałem uczestniczy w ostatecznym zwycięstwie Odkupiciela nad śmiercią.* TENZE, *Święto nadziei* (15.08.1992), w: APP V, 106; *Sobór Watykański II, przypominając w Konstytucji dogmatycznej o Kościele tajemnicę Wniebowzięcia, zwraca uwagę na przywilej Niepokalanego Poczęcia: właśnie dlatego, że Maryja została «zachowana wolną od wszelkiej skaży winy pierworodnej» (Lumen gentium, 59), nie mogła jak inni ludzie pozostawać w stanie śmierci aż do końca świata. Brak grzechu pierworodnego oraz doskonała świętość od pierwszej chwili życia postulują, aby Matka Boża zaznała pełnego uwielbienia duszy i ciała.* TENZE, *Wniebowzięcie Maryi w Tradycji Kościoła...*, 40; por. TENZE, *W Chrystusie wszyscy będą ożywieni* (15.08.1984), w: APP II, 331.

niez sprowadzić do Bożego macierzyństwa, gdyż Maryja została zachowana od grzechu pierworodnego z racji przewidzenia Jej na Matkę Słowa.

2. Orędowniczka królująca w chwale Syna

Jedną z podstawowych tez katolickiej mariologii jest prawda, że Maryja Matka Boża jest również Matką ludzi. Funkcja ta zapoczątkowana w misterium Wcielenia i uroczyscie proklamowana przez Chrystusa na Kalwarii, nabiera szczególnego znaczenia po wniebowzięciu Maryi. Ojciec Świąty określa to mianem „macierzyństwa duchowego”, które przejawia się m.in. w orędownictwie Maryi i Jej królewskości.

2.1. Macierzyńskie orędownictwo wniebowziętej Maryi

Jan Paweł II wychodzi od przypomnienia prawdy, że Maryja po swoim wniebowzięciu pozostaje nadal w ściślejszej komunii z Chrystusem, Jej Synem. Chrystus, według *Listu do Hebrajczyków* żyjący na wieki, posiadający kapłaństwo nieprzemijające, *zbawić na wieki może całkowicie tych, którzy przez Niego zbliżają się do Boga, bo zawsze żyje, aby się wstawiać za nimi* (Hbr 7, 25). Z postanowienia Ojca Niebieskiego z kapłańskim wstawiennictwem Odkupiciela zostało połączone macierzyńskie orędownictwo Maryi. To macierzyńskie orędownictwo dotyczy wszystkich będących w niebezpieczeństwie. Papież wyraźnie zaznacza, że niebezpieczeństwo, któremu Maryja zaradza przez swoją pomoc, dotyczy spraw związanych z doczesnym życiem człowieka, jak również spraw związanych z życiem wiecznym³⁰. Macierzyńska troska Maryi o ludzi w kontekście życia wiecznego nabiera u Papieża szczególnego akcentu. Powołuje się on na *Lumen gentium*: *Dzięki swej macierzyńskiej miłości opiekuje się braćmi Syna swego, pielgrzymującymi jeszcze i narażonymi na trudy i niebezpieczeństwa, póki nie zostaną doprowadzeni do szczęśliwej Ojczyzny*³¹.

³⁰ Ojciec Niebieski [...] z kapłańskim wstawiennictwem Odkupiciela zechciał połączyć macierzyńskie orędownictwo Maryi. Funkcję tę spełnia Ona dla dobra tych, którzy są w niebezpieczeństwie i potrzebują pomocy doczesnej, a zwłaszcza zbawienia wiecznego. TENZE, *Wstawiennictwo Matki Łaski Bożej* (24.09.1997), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 18(1997) nr 11, 27.

³¹ LG 62.

Maryjny rodowód tytułu „Orędowniczka” Jan Paweł II wywodzi od św. Ireneusza, który przeciwstawiając nieposłuszeństwo Ewy posłuszeństwu Maryi, stwierdza, że w momencie zwiastowania *Maryja Panna stała się Orędowniczką Ewy*³². Ojciec Święty rozumie maryjne orędownictwo względem Ewy jako zaangażowanie w obronie prarodzicielki oraz uwolnienie jej od skutków nieposłuszeństwa. Maryja uczyniła to dzięki swojemu *fiat*. Podobnie dzisiaj maryjne orędownictwo względem ludzi polega na bronienu i osłanianiu ich przed szkodliwymi skutkami ich własnych grzechów³³.

Jan Paweł II zauważa również, że *Maryja spełnia swoje zadanie «Orędowniczki» we współpracy zarówno z Duchem Pocieszycielem, jak i z Tym, który wstawiał się za swoich prześladowców (por. Łk 23, 34) i którego Jan nazywa naszym «rzecznikiem wobec Ojca» (por. 1 J 2, 1)*. Analogia ta w odniesieniu do Maryi przybliżyła nam znaczenie Jej orędownictwa jako wstawiennictwa za ludźmi wobec Ojca, podobnie jak Jezus jest „rzecznikiem wobec Ojca” z racji wstawiania się za swoimi prześladowcami. W tym miejscu na uwagę zasługuje również pneumatologiczna interpretacja orędownictwa Matki Bożej. Funkcję tę spełnia we współpracy z Duchem Pocieszycielem. W tej samej katechezie można znaleźć stwierdzenie, że *Maryja sprawuje funkcję orędowniczki w Duchu Świętym: Wszedłszy do wiekiestego Królestwa Ojca, Maryja jest bliżej swojego Boskiego Syna i - tym samym - każdego z nas, może zatem sprawować w Duchu Świętym i w sposób bardziej skuteczny funkcję Matki-Orędowniczki, powierzoną Jej przez Opatrzność Bożą*³⁴.

Chrześcijanie widzą również w Maryi Wspomożycielkę. Widzą w Niej Matkę pełną miłości, dostrzegającą potrzeby dzieci i gotową spieszyć im z pomocą, zwłaszcza wówczas, gdy stawką jest ich wieczne zbawienie³⁵. Maryjne wspomożycielstwo Papież zasadniczo sprowadza do wstawiennictwa, szczególnie wtedy, gdy przytaczając zdanie beatyfikowanego 15 maja 1983 r. biskupa Versiglia: *Bez Maryi Wspomożycielki wiernych, my salezjanie jesteśmy niczym*, komentuje je słowami: *Dotyczy to nie tylko salezjanów, ale i nas wszystkich. Bez wstawiennictwa Maryi nie możemy się zbawić*³⁶.

Przekonanie o tym, że Maryja jest blisko tych wszystkich, którzy są w niebezpieczeństwie i pomaga im, było obecne w Kościele od najdawniejszych czasów. To przekonanie kazało wiernym przy-

³² *Adv. Haer.* 5, 19: PG 7, 1175-1176.

³³ JAN PAWEŁ II, *Wstawiennictwo Matki Łaski Bożej...*, 27.

³⁴ TAMŻE.

³⁵ TAMŻE.

³⁶ TENŻE, *Ewangelizacja i nawrócenie* (15.05.1983), w: APP II, 194.

zywać Ją jako Wspomożycielkę. Wyrazem wiary w możliwe i skuteczne wstawiennictwo Maryi jest starożytna modlitwa [w wersji z Brewiarza Rzymskiego]: *Pod twoją obronę uciekamy się, święta Boża Rodzicielko; naszymi prośbami racz nie gardzić w potrzebach naszych, ale od wszelakich złych przygód racz nas zawsze wybawiać, Panno chwalebna i błogosławiona*³⁷.

2.2. Macierzyńskie królowanie wniebowziętej Maryi

Sobór, przypominając o wniebowzięciu Maryi z *ciałem i duszą do chwały niebieskiej*, wyjaśnia, że została Ona *wywyższona przez Pana jako Królowa wszystkiego, aby bardziej upodobniła się do Syna swego, Pana panujących (por. Obj 19, 16) oraz zwycięzcy grzechu i śmierci*³⁸.

Przypisywanie Maryi tytułu „Królowej”, sięgające korzeniami V stulecia, jest wyrazem wiary ludu chrześcijańskiego w Jej niezwy-

³⁷ TENŹE, *Wstawiennictwo Matki Łaski Bożej...*, 27. Tekst uważany za pierwotną redakcję tej modlitwy został niedawno odkryty i po raz pierwszy zrekonstruowany w 1938 r. przez: D. MERCENIER, *L'antienne mariale la plus ancienne*, „Muséon” 52(1939) 229-233. Drugiej rekonstrukcji dokonał O. STEGMULLER, *Sub Tuum praesidium*, „Zeitschrift für katholische Theologie” 74(1952) 76-82. Jej polskie tłumaczenie: *Pod ochronę Twego miłosierdzia uciekamy się Bogarodzicielko; nie odrzucaj prośb, [które] w [naszej] biedzie [zanosimy do Ciebie], lecz wybaw nas z niebezpieczeństwa, Ty, jedynie czysta, jedynie błogosławiona*. L. KRUPA, *Electa ut sol. Studium teologiczne o Najświętszej Maryi Pannie*, Lublin 1963, 98, przyp. 74. Z innych świadectw starożytnych, wyrażających wiarę w pomoc Maryi, można wymienić: „Żywot św. Grzegorza cudotwórcy” pióra Grzegorza z Nyssy, gdzie znajduje się ciekawy opis objawienia Maryi Apostołowi Pontu (*De vita Gregorii Thaumaturgi*, PG 46, 910 C - 912 C). Św. Grzegorzowi ukazała się postać o kobiecych kształtach, która zachęcała Jana Ewangelistę, aby objawił mu tajemnicę pobożności. Św. Jan Ewangelista mówił, że gotów jest to uczynić, aby uradować Matkę Pana. Mamy tu do czynienia z wyrażoną w dość niejasny sposób nauką o wstawiennictwie Maryi. „Księgi Sybillińskie” (II/III w.). W tekście II księgi jest mowa o grzesznikach, którzy za sprawą Maryi otrzymują 7 dni na poprawę (A. KURFESS, *Sybillinische Weissagungen*, Berlin 1951, 64). Kazanie Grzegorza z Nazjanzu o św. Cyprianie (†379). W kazaniu tym dziewica Justyna błaga o pomoc Maryję, by mogła się wyrwać z rąk czarownika (*Oratio* 24, 11, Sch 284, 60). Zob. M. STAROWIEYSKI, *Najstarszy opis mariofanii*, „Vox Patrum” 8(1988) z. 15, 735-743.

Również ciekawym świadectwem w tym względzie są starożytne anafory Kościoła etiopskiego, czyli teksty modlitw eucharystycznych. Wśród tych anafor znajdują się dwie anafory maryjne. Pierwsza z nich nosi tytuł „Anafora Maryi Dziewicy, Córką Boga”, którą ułożył abba Heriak, biskup Bahnasy. Druga, niedawno odkryta, nosi tytuł „Anafora naszej Pani, będącej przyjemnym zapachem świętości”. Charakterystyczną cechą owych anafor jest to, że modlący się Kościół zwraca się bezpośrednio do Maryi. Ona jest przyzywana jako Orędowniczka i Pośredniczka. Zob. G. BARTOSIK, *Maryja w liturgii Kościoła Etiopskiego*, „Rycerz Niepokalanej” (1997) nr 7-8, 232-233.

³⁸ LG 59; JAN PAWEŁ II, *Królowa wszechświata* (23.07.1997), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 18(1997) nr 10, 41.

kle wyniesienie, a zarazem w Jej szczególną rolę w życiu każdego człowieka. Jan Paweł II, szukając świadectw starożytnych, powołuje się na fragment homilii przypisywanej Orygenesowi, w której autor w usta św. Elżbiety wkłada następujące słowa: *To ja powinnam była przyjść do Ciebie, boś Ty jest błogosławiona ponad wszystkimi niewiastami, tyś matką mojego Pana, tyś moją Panią*³⁹. Ojciec Święty zwraca uwagę na spontaniczne przechodzenie autora homilii od wyrażenia: „matka Pana” do określenia: „moja Pani”. Drugim świadkiem przywołanym przez Papieża jest św. Jan Damasceński. Przypisuje on Maryi tytuł „Władczyni”: *Gdy stała się Matką Stworzyciela, stała się też prawdziwie władczynią wszystkich stworzeń*⁴⁰. Nie trudno zauważyć, iż Ojcowie, teologiczny fundament dla tych tytułów, upatrują w macierzyństwie Maryi względem „Pana” i „Stworzyciela”. Podobnie papież Pius XII w encyklice *Ad coeli Reginam*, do której odwołuje się tekst soborowej Konstytucji *Lumen gentium*⁴¹, wskazując uzasadnienie królewskiej godności Maryi, na pierwszym miejscu wymienia Jej Boże macierzyństwo, a następnie Jej współpracę w dziele odkupienia⁴².

Maryja jest więc Królową. Stąd rodzi się pytanie, na czym polega Jej „królowanie”? Poszukując odpowiedzi, trzeba - za Janem Pawłem II - odwołać się do analogii królowania Chrystusa.

Pierwsza analogia dotyczy udziału w dziele odkupienia: *Chrystus jest Królem nie tylko jako Syn Boży, ale także jako Odkupiciel; Maryja jest Królową nie tylko jako Matka Boża, ale także dlatego, że jako nowa Ewa zjednoczona z nowym Adamem współpracowała z dziełem odkupienia ludzkości*⁴³.

Druga analogia zasadza się na biblijnym rozumieniu wyrażenia: „zasiadł po prawicy Boga” (Mk 16, 19). Idiom ten oznacza współudział w najwyższej władzy Boga⁴⁴. Jezus w dniu wniebowstąpienia „zasiadł po prawicy Boga”, rozpoczął współkrólowanie z Bogiem. Analogicznie wniebowzięta Maryja *zyskuje udział we władzy Syna i przyczynia się do wzrostu Królestwa, uczestniczy w szerzeniu w świecie łaski Bożej. [...] pozostając podporządkowana Chrystusowi, jest Królową, która posiada i sprawuje władzę nad wszechświatem, udzieloną Jej przez Syna*⁴⁵. *Matka Chrystusa, [...] dlatego jest Królową, po-*

³⁹ ORYGENES, *Fragmenta*: PG 13, 1902 D.

⁴⁰ JAN DAMASCENSKI, *De fide orthodoxa*, 4, 14: PG 94, 1157.

⁴¹ LG 59.

⁴² PIUS XII, *Ad coeli Reginam*, AAS 46(1954) 634.

⁴³ JAN PAWEŁ II, *Królowa wszechświata...*, 41; por. PIUS XII, *Ad coeli Reginam...*, 635.

⁴⁴ J.B. BRUNON, *Prawica*, w: *Słownik Teologii Biblijnej*, red. X.L. DUFOR, Poznań - Warszawa 1985, 768.

⁴⁵ JAN PAWEŁ II, *Królowa wszechświata...*, 41.

nieważ uczestniczy w królowaniu własnego Syna, w tym zupełnie szczególnym, nadprzyrodzonym, innym od wszystkich doczesnych królowań - Królowaniu Chrystusa⁴⁶.

Trzeciej analogii można się dopatrzeć w swoistym rozumieniu królowania przez samego Chrystusa. Dla Jezusa „królować” znaczy „służyć”. Jezus w wielu miejscach podkreślał służebny charakter swego posłannictwa: Syn człowieczy *nie przyszedł, aby Mu służyli, lecz aby służyć i dać swoje życie na okup za wielu* (Mt 20, 28). Maryja „prawdziwa uczennica Chrystusa” króluje służąc; zresztą już przy Zwiastowaniu nazwała siebie „służebnicą Pańską”. Ona jako *służebnica Pańska uczestniczy w tym królowaniu Syna. Jej wyniesieniem królewskim nie przestaje być chwala służenia*⁴⁷.

Jan Paweł II z całą stanowczością podkreśla macierzyński charakter królewskości Maryi, którą wiąże z Jej misją macierzyńską. Nazwanie Maryi „Królową” - zdaniem Papieża - jest wyrażeniem (innym językiem) władzy, którą Ona otrzymała, aby pełnić macierzyńską misję⁴⁸. W tym miejscu po raz kolejny przytacza tekst *Ad coeli Reginam: Darząc nas macierzyńską miłością i troszcząc się o nasze zbawienie, otacza Ona swoją opieką cały rodzaj ludzki. Ustanowiona przez Boga Królową nieba i ziemi, wyniesiona ponad wszystkie chóry anielskie i ponad całą niebiańską hierarchię świętych, zasiada po prawicy swego jedyne Syna, naszego Pana Jezusa Chrystusa i niezawodnie uzyskuje to, o co prosi w swych matczyńskich modlitwach*⁴⁹. Ojciec Święty jakby utożsamia tytuł „Królowa” z tytułem „Matka w porządku łaski”⁵⁰. Jej macierzyńska opieka stale towarzyszy ludziom. Papież woła do Maryi słowami św. Germana z Konstantynopola: *Duchowo zamieszkujesz wśród nas i wspaniałość Twojej opieki nad nami objawia w pełni wspólnotę życia, która nas łączy z Tobą*⁵¹. Opieka ta jest w pełni skuteczna dzięki wyniesieniu Maryi do chwały nieba. *Tak więc chwalebny stan Maryi bynajmniej nie oddala Jej od nas, ale pozwala Jej być zawsze blisko ludzi i otaczać ich opieką. Maryja wie o wszystkim, co dzieje się w naszym życiu, i wspiera nas macierzyńską miłością w życiowych doświadczeniach.*

⁴⁶ TENŻE, *Matka troskliwa i wymagająca* (26.08.1985), „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 6(1985) nr 8, 30.

⁴⁷ RM 43.

⁴⁸ JAN PAWEŁ II, *Królowa wszechświata...*, 41-42.

⁴⁹ PIUS XII, *Ad coeli Reginam...*, 636-637.

⁵⁰ *Chrześcijaństwo wpatrują się zatem z ufnością w Maryję Królową, co nie tylko nie umniejsza, ale raczej umacnia ich synowskie zawierzenie Tej, która jest ich Matką w porządku łaski.* JAN PAWEŁ II, *Królowa wszechświata...*, 42.

⁵¹ GERMAN Z KONSTANTYNOPOLA, *In Dormitionem B. Mariae, Sermo I*: PG 98, 348.

*Wzięta do chwały niebios, Maryja poświęca się całkowicie dziełu zbawienia, aby móc obdarzyć każdego człowieka szczęściem, które stało się Jej udziałem. Jest Królową, która rozdaje wszystko, co posiada, dzieląc się nade wszystko życiem i miłością Chrystusa*⁵². Maryjne królowanie nie ma nic wspólnego z despotyzmem i absolutną władzą, jest ono oparte na miłości i wynikającej z niej świadczonej pomocy ludziom⁵³.

3. Podsumowanie

Podsumowując powyższe rozważania dotyczące dogmatycznej prawdy o wniebowzięciu Maryi w papieskim nauczaniu, należy zwrócić uwagę na kilka charakterystycznych jego cech.

Po pierwsze - bardzo wyraźne opowiedzenie się obecnego Papieża za śmiercią Maryi, którą należy postulować z następujących racji:

- śmierć Chrystusa (Matka nie jest większa od Syna);
- współpraca w dziele zbawienia (Maryja winna uczestniczyć w cierpieniu i śmierci);
- udział w owocach Chrystusowego zmartwychwstania (aby w nich uczestniczyć Maryja winna podzielić Jego śmierć).

Po drugie – akcentowanie szczególnej relacji zachodzącej pomiędzy wniebowzięciem Maryi a Jej Bożym macierzyństwem. Fundamentu dostąpienia przez Maryję chwały nieba wraz z duszą i ciałem Jan Paweł II upatruje w fakcie bycia Matką Syna Bożego, co w szczególności przedstawia się następująco:

- Ciało Maryi doznało uwielbienia z racji zamieszkania w nim Boga w tajemnicy Wcielenia.
- Wniebowzięcie jest wyrazem miłości i czci, jaką żywi Jezus do Maryi jako swojej Matki.
- Maryja jako Matka Zmartwychwstałego pierwsza uczestniczy w pełni w owocach Zmartwychwstania.
- Najpełniejsza przynależność do Chrystusa z racji bycia Jego Matką stanowi kolejny motyw wniebowzięcia.

Po trzecie - papieskie nauczanie o Maryi wniebowziętej ukazuje Ją jako Tę, która pełni wobec ludzi macierzyńskie funkcje. Tytuły „Orędowniczka” i „Królowa” nabierają charakteru wybitnie macierzyńskiego. Są one jakby dwoma sposobami wyrażania tej samej

⁵² JAN PAWEŁ II, *Królowa wszechświata...*, 42.

⁵³ S. GRZYBEK, *Mariologia Jana Pawła II w świetle jego pielgrzymki do Polski*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 33(1980) nr 1, 13.

prawdy o duchowym macierzyństwie Maryi. Przeprowadzone analizy upoważniają do stwierdzenia, że orędownictwo Maryi w myśli papieskiej można sprowadzić do wstawiennictwa, zwłaszcza w sprawach dotyczących wiecznego zbawienia, ze szczególnym akcentem na jego skuteczność. Na wyjątkową uwagę zasługuje pneumatologiczna interpretacja orędownictwa Matki Bożej (funkcję tę Maryja spełnia we współpracy z Duchem Poczycielem, lub „w Duchu Świętym”). Natomiast królowanie Maryi zawiera niejako trzy aspekty:

- Maryja jako Królowa posiada najwyższe dostojęstwo i godność, wynikające przede wszystkim z faktu Bożego macierzyństwa oraz Jej współpracy w dziele zbawienia rodzaju ludzkiego, dokonanym przez Chrystusa Króla – Jej Syna.

- Królowanie Maryi ma charakter służebny. Maryja ciągle realizuje naukę Chrystusa, że królem jest ten, kto służy innym.

- Maryjne królowanie to udział we władzy Syna, jednak nie ma ono nic wspólnego z władzą w znaczeniu politycznym, jest ono królowaniem o charakterze macierzyńskim, opartym na miłości i wynikającej z niej świadczonej wielorakiej pomocy. Pomoc ta wyraża się w duchowej opiece, modlitewnym wstawiennictwie, jak też w rozdawnictwie nadprzyrodzonych darów (Papież bliżej nie precyzuje, na czym polega owo rozdawnictwo). Widać więc, że Jej królowanie dotyczy przed wszystkim sfery życia nadprzyrodzonego - życia łaski.

Ks. dr Wacław Siwak

PL - 38-508 Strachocina 1

Madre Assunta – Avvocata regnante nella gloria del Figlio (dalla mariologia di Givoanni Paolo II)

(Riassunto)

La presentazione del pensiero di Giovanni Paolo II, riguardo la verità dell'assunzione, è stata concentrata intorno ai suoi due aspetti, che sottolienano: il legame dell'assunzione con la maternità divina di Maria e il legame del suo stato glorioso con la realizzazione dei compiti materni nei confronti degli uomini. Quanto al primo aspetto, il fondamento dell'assunzione di Maria alla gloria celeste con l'anima e col corpo, che Giovanni Paolo II intravede nel fatto del suo essere Madre del Figlio di Dio, si presenta dettagliatamente negli aspetti seguenti: il corpo di Maria subì la glorificazione per il motivo di essere stato dimora di Dio nel mistero dell'Incarnazione; l'assunzione è espressione dell'amore e della venerazione che Gesù nutre per Maria sua Madre; Maria Madre del Risorto è la prima a partecipare

pienamente ai frutti della Risurrezione; un altro motivo dell'assunzione è la pienissima appartenenza a Cristo per il fatto di essere sua Madre.

Un altro aspetto dell'insegnamento del Papa, che presenta la Maria Assunta come quella che svolge le funzioni materne nei confronti degli uomini, è stato avvicinato dall'analisi dei due titoli mariani di „Avvocata” e „Regina”, due modi di esprimere la stessa verità riguardante la maternità spirituale di Maria. Le analisi fatte autorizzano a sostenere che la protezione di Maria secondo la riflessione del Papa può essere intesa come intercessione, soprattutto in questioni della salvezza eterna, con un accento particolare posto sull'efficacia di tale intercessione. L'interpretazione pneumatologica dell'intercessione della Madre di Dio richiede una particolare attenzione (Maria svolge tale funzione in collaborazione con lo Spirito Consolatore, ossia „nello Spirito Santo”). Il regnare di Maria comprende invece tre aspetti: 1) Maria come Regina possiede il massimo onore e la massima dignità, risultanti soprattutto dal fatto di essere Madre di Dio e della sua collaborazione all'opera della salvezza del genere umano, fatta da Cristo il Re, Suo Figlio. 2) Il regnare di Maria è di carattere servile. Maria realizza continuamente l'insegnamento di Cristo: il re è quello che serve gli altri. 3) Il regnare di Maria è partecipazione al potere del Figlio, ma esso non ha niente a che fare con il potere nel senso politico, è un regnare materno, basato sull'amore e sull'aiuto di ogni genere, da quest'amore proveniente. Tale aiuto si esprime in una protezione spirituale, un'intercessione in forma di preghiera, in un elargire doni soprannaturali (il Papa non precisa in che cosa esso consiste). Si vede dunque che il suo regnare riguarda soprattutto la sfera della vita soprannaturale – della vita in grazia.

Alla fine vale la pena di notare che l'attuale Papa interviene in favore della morte di Maria, che va postulata per le ragioni seguenti: morte di Cristo (Madre non superiore al Figlio); collaborazione all'opera della salvezza (Maria deve partecipare al dolore e alla morte); partecipazione ai frutti della Risurrezione di Cristo (per poter partecipare ad essi Maria deve condividere la sua morte).